УДК 808:070

І.Ю. Сковронська

ЕТНІЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДВОМОВНОЇ ПРЕСИ США ТА КАНАДИ

З'ясовано етнічні та психологічні аспекти двомовних періодичних видань США і Канади.

Ключові слова: *етнічні особливості преси, психологічні особливості преси, двомовна преса.*

Постановка проблеми. Сучасна українська періодика США і Канади виразно відображає національний дух, ментальність свого народу; на чужих землях виступає репрезентанткою культурно-історичних надбань української нації, а також є важливим засобом відображення етнічних і психолінгвістичних особливостей українського народу.

Характеристика сучасної комунікативної лінгвістики, об'єктом якої є комунікативна діяльність, зводиться до аналізу дослідження невербальної та мовної комунікації, що виходить за межі комунікативної лінгвістики, а стає ще й об'єктом когнітології, психології, паралінгвістики, психолінгвістики, культурології, прагматики та інших наук. Така важлива особливість комунікації, як її ефективність, характеризується безпосередньою зміною поведінки суб'єкта впливу, його емоційного стану, його знань про світ, ставлення до тих чи інших реалій світу, оцінок, тобто зміною його особистісного змісту. Це перспективна, на думку О. Селіванової, складна проблема комунікативної лінгвістики і потребує нових глибоких досліджень. Дослідниця зауважує, що в основі комунікативного акту перебуває людина, а поверхневе сприймання ефективності «як максимального наближення інтенції до інтерпретанти відображає лише гносеологічний аспект комунікацій, тобто оптимальне передавання інформації» [2, с. 121], на жаль, не створює професійний підхід до вирішення проблеми досягнення комунікативного ідеалу.

У сучасній лінгвістичній літературі, як і в працях минулого, присвячених вивченню міжмовних процесів і явищ, недостатньо уваги приділяється вивченню закономірностей зближення фразеології різних мов. Складність полягає у тому, що процес міжкультурного спілкування є і контрастивним, і конфронтативним процесом, у якому інваріантне і варіантне, те що збігається і різниться, знаходиться у складних і неоднозначних відношеннях одне з одним [2, с. 53]. Цим також пояснюються об'єктивні труднощі в розгорнутій характеристиці фразеологізмів, оскільки мови різняться у генетичному та типологічному аспектах.

У кожній мові є свої «культурні звички» [2, с. 55]. З їх допомогою відтворюється «картина світу» кожного народу, яка існує у вигляді слів, вчинків, предметів, цінностей, переваг. Дійсна й об'єктивна картини світу відображені в мовах неоднаково. Мови по-різному відображають навколишній світ (лексико-семантичне наповнення у різних мовах неоднакове) з огляду на нетотожні умови матеріального і суспільного життя людей. Читаючи іншомовний текст, реципієнт мимохіть порівнює дві лінгвокультурні спільноти – свою і чужу. Розбіжності створюють для нього складність розуміння. У більшості випадків складність для розуміння становлять стійкі словосполучення з національним забарвленням. Тому автор повинен заздалегідь передбачити це і запропонувати реципієнтові відтворити фразеологізм, який існує у мові і має таке ж або подібне змістове навантаження.

«Мова на шпальтах газет, реалізуючи те, що характерно для мови як системи в цілому, – зазначає О. Сербенська, – найбільшою мірою визначає соціальну практику народу і його окремих груп, можливо, найбільше визначає рівень духовної культури суспільства, ту моральну атмосферу, яка свідчить про його життєдіяльні сили, здатність до самозбереження, акумулює в своїх знаках його генетичну силу» [3, с. 16].

Людське сприйняття багатовимірне. Воно охоплює поняття обумовленості, операційні механізми та інші явища, над якими домінує концептуальність. Результатом концептуального сприйняття є формування звиклої здатності абстрагуватися, узагальнювати і розвивати поняття.

Відтворюючи зовнішній світ, людський індивід виявляє «здатність сприймання» [4, с. 112]. Виділяючи у сприйнятому суттєве, він полегшує собі сприйняття через готові формули; утримуючи уявлення та ідеї у своєму внутрішньому світі, – «здатність пам'яті» [4, с. 112].

Стан дослідження. Ще середньовічні філософи, розмірковуючи над причиною всіх земних явищ, які привертали увагу людини, з надзвичайною цікавістю ставились і до самої людини та її пізнавального начала, до того, що спрямовує її поведінку. А. Августин, Ф. Аквінський, Ф. Бекон, Т. Гоббс, Ф. Декарт, Б. Спіноза, Дж. Локк, Д. Дідро, К.-А. Гельвецій, Дж. Берклі, І. Кант, К. Юнг, А. Камю, Ж. Сартр, П.-А. Гольбах та інші намагалися зрозуміти природу психіки на підставі спостережень і дослідів. Вітчизняну психологію представляли Ф. Прокопович, К. Калиновський, Г. Кониський, Г. Сковорода та ін. Найталановитіші психологи – І. Сєченов, К. Ушинський, В. Зенівський, М. Ланге, В. Бехтерев, Г. Челпанов, К. Корнілов, П. Блонський, Л. Виготський, І. Павлов та інші з'ясували, що не лише нервова система реагує на будь-який зовнішній вплив на органи чуття, а що цей вплив викликає зміну у сфері відчуттів – слуховій, зоровій та інших, тобто у психіці людини.

Психологія мовної особистості у комунікації стала об'єктом вивчення для В. фон Гумбольдта (учення про духовну енергію мови), О. Потебні (про зв'язок думки та мовлення), Х. Штейнталя та К. Бюлера (етнопсихологічні розвитки), В. Вундта (експериментальна психологія мови), Л.С. Виготського (концепція фазово-ступеневого формування мовлення на основі превербальної роботи мислення), Л. Блумфілда, Е. Сепіра, Б. Скіннера, К. Халла, Ч. Осгуда та ін. (біхевіористсько-емпіричний підхід до мовленнєвої поведінки). Значний науково-теоретичний та практично-експериментальний здобуток у галузі психолінгвістики залишила лінгвістика радянського періоду. Зокрема, це О. Леонтьєв, Т. Акутіна, І. Горєлова, В. Звєгінцев (проблеми породження мовлення); О. Леонтьєв, М. Жинкін, В. Петренко, В. Панхілов, О. Брудний, О. Залевська, Б. Норман, Ю. Апросян, Ю. Караулов, Л. Сахарний (дослідження моделей мовленнєвої діяльності, внутрішнього слова, значення); С. Кримський, І. Зимняя, М. Попович (сприймання мовлення) та ін.

Суміжною галуззю із психолінгвістикою є нейропсихолінгвістика, об'єктом дослідження якої є функції головного мозку, нейронні зв'язки щодо мовної компетенції та діяльності. О. Селіванова наголошує на перспективності та монодослідженості у зв'язку із проблемою породження мовлення, питань «коректування та корегування комунікації, її складності, недбалості, частковості інтелектуалізації мовлення, рекурсивності сприймання, пошуку істини, умовиводів, паратексту, контролю мовця за процесом спілкування…» [1, с. 51.] Увага вченого (цілком закономірно) зупинена на ще трьох надзвичайно актуальних проблемах: розробці функціонального напряму в сучасній лінгвістиці; сучасній теорії тексту та сучасній комунікативній лінгвістиці.

Аби бути адекватно сприйнятим і зрозумілим, а також передати інформацію про світ, людина надає думкам словесних форм. Такими формами у пресі найчастіше є фразеологізми. За допомогою заздалегідь відомого змісту вони формують і ставлення читача до прочитаного.

Про суть єдності мови і мислення говорив ще В. фон Гумбольдт. Вона полягає в тому, щоб досліджувати функціонування мови у її найширшому обсязі – не просто у його відношенні до мови і до її безпосереднього продукту, набору лексичних елементів, але у його відношенні до діяльності мислення і чуттєвого сприйняття [5, с. 75]. Про це зазначають і мовознавці А. Мецлер і В. Скиба, стверджуючи, що «мова і мислення невіддільні одне від одного, як у своєму виникненні, так і в своєму існуванні. Мислення людини формується на основі практичної діяльності індивіда і необхідності суспільного обміну результатами пізнання» [6, с. 13]. Проте «питання мови не сходить виключно на внутрішній розвиток мови, – як стверджує Ю. Шевельов, – воно охоплює набагато ширше коло проблем,

а насамперед проблему вживання мови, як засобу писемного і усного спілкування: хто її вживає, в якій функції, які є юридичні, політичні та суспільні можливості чи обмеження того вжитку» [7, с. 82].

Фразеологія кожної мови тісно пов'язана з життям народу, його ментальною культурою, побутом, звичаями, традиціями, історією, мистецтвом, літературою, навіть природним оточенням. «Утворення фразеологічних одиниць, їх щоденна поява – це живий і постійний процес, викликаний самою потребою людського спілкування» [8, с. 34].

Фразеологія відображає сфери нашого життя за допомогою усталених словесних образів. Саме ці образи є основою для виникнення фразеологізмів, які в свою чергу полегшують сприйняття інформаційного потоку, посилюють його пізнавальну вартість. Вони у стислій, часто образній формі передають емоційно-експресивну оцінку тих чи інших явищ, осіб чи предметів, а також різних соціальних процесів. Сталі словосполучення, як наближені до фразеологізмів мовні одиниці, окрім сказаного, ще і полегшують сприйняття викладеного матеріалу, викликаючи вже відомими мовними сигналами відповідні реакції у читача.

Процес фразеологізації дуже часто найтіснішим чином пов'язаний з явищем актуалізації [9; 252]. Саме тут ми маємо змогу спостерігати дію фактору часу: що було актуальне вчора, вже неактуальне сьогодні і навпаки. З іншого боку, усі зміни, які відбуваються в суспільстві, починаючи від суспільно-політичних і завершуючи мовними, відображаються у пресі. Це відбувається на рівні мови газет і журналів, яка відображає появу нових смислів у сполученні слів, варіантність змісту. Публіцист повинен звернутись до експресивних засобів мови, щоби вплинути на розум і почуття читача, а отже – досконало володіти технікою уміння подати повідомлення.

Виклад основних положень. Відомо, що у різних національних культурах процес розуміння іншого мовця відбувається по-різному. Це залежить від етнонаціоналбних особливостей людини, що сприймає мовлення. Незбігання картин світу обумовлюється факторами хронологічними, світоглядними, історичними, психологічними. Порівняймо в українській та англійській мовах фразеологічні звороти, дослівний переклад яких є неприпустимим, лише смислове відтворення: *to put all one's eggs in one basket – класти яйця в один кошик), поставити все на одну карту; birds of a feather flock together – свій свояка бачить здалека; make an omelets without breaking eggs – ліс рубають, щепки летять.*

Концептуальна модель світу у тих чи інших народів набуває свого національно-культурного забарвлення через посередництво мови та мовленнєвих планів – метонімії, гіперболи, метафори. Вони допомагають створювати нові поняття, які синтезуються свідомістю людини

та увиразнюють її сприйняття. Такими синтезованими засобами увиразнення сприйняття газетних і журнальних текстів є фразеологізми. Вони фіксуються у пам'яті людини і використовуються як готові образні і просто номінативні словесні комплекси з уже відомим значенням, що сприяють меті адекватного розуміння тексту. Фразеологізми допомагають формувати потужне асоціативне поле, яке продукує у свідомості людини конкретно чуттєві образи.

Вивчення онтогенези мови передбачає поєднання теоретичних поглядів не лише багатьох науковців – прихильників мовної гіпотези, а й психолінгвістів. «Пошуки національної самобутності зумовлюють орієнтацію лінгвістичних досліджень не на спільне, а на специфічне» [10, с. 59].

Психолінгвістичні дослідження шляхом експерименту дають змогу встановити певні національні концепти тієї чи іншої мовної культури, визначити стереотипи її культурної етнічної свідомості [10, с. 60]. Так, концепти українців – *калина, пісня, козак, верба*; англійців – *королева, Big Ben*; американців – *долар, дядько Сем, статуя Свободи*.

Порівняно новим напрямом етнопсихолінгвістичних досліджень є переклад із однієї мови на іншу, який асоціюється не просто з перекладом у вузькому розумінні цього слова, а є поєднанням практики перекладу, теорії комунікації з психолінгвістичним аналізом. Способи розуміння й відтворення базових культурологічних елементів є основними у сприйнятті і розумінні «картини світу». «Тенденція до антропоцентризму сучасного мовознавства, перспективність комунікативно-прагматичних досліджень визначають необхідність етнопсихолінгвістичного аналізу перекладу як форми усної та писемної комунікації» [10, с. 60]. За контакту з незнайомою культурою або текстом, який її репрезентує, реципієнтові мимоволі доводиться порівнювати два лінгвокультурні світи – свій і чужий. Саме такий процес відбувається під час читання української періодики в діаспорі, в якій вміщуються матеріали обома мовами – українською та англійською. Результатом будь-якого порівняння є непорозуміння в основному специфічних феноменів чужої культури. Бо ж, як зазначають автори книги «Introduction to Human Communication», «якщо ви не знаєте комунікативної поведінки, історії, віросповідань і традицій, ви не зможете зрозуміти і вникнути у мовну культуру народу» [11, с. 417]. У вітчизняній науці розходження або не збігання мови і культури під час перекладу, «відсутність у мові перекладу певних лексем, граматичних моделей, уявлень або асоціацій, пов'язаних з ними, порівняно з їхньою наявністю у мові оригіналу і відповідно у свідомості її мовців» [10, с. 61] називають лакунами. Лакуни виникають у процесі спілкування через недостатнє знання комунікантами один одного, через розбіжність тих комплексів знань, якими володіють комуніканти, а також через низку причин соціа-

льно-психологічного характеру, таких як традиції і звички, темперамент, емоції, образний та раціональний типи сприйняття світу. Лакуни можуть мати лінгвістичний або культурологічний (екстралінгвістичний) характер [12, с. 56]. Вони відображають специфіку тієї або іншої лінгвокультурної спільноти і ускладнюють взаєморозуміння різних культур. У ході перекладу зміст лакун можна відтворити тими мовними засобами, які існують у мові перекладу, тобто компенсувати.

Удалим прикладом відтворення українських фразеологічних конструкцій у журналістському тексті англійською мовою, на нашу думку, є стаття Лариси Нікової «Who Needs Vasko?» (Day, 1998, 14 квітня), що є перекладом статті цієї ж авторки «Кому він потрібен, цей Васько?» (День, 1998, 17 квітня). Україномовне стійке словосполучення *липнуть до нього, як мухи* було відтворене в англомовному тексті як *they treat him like a leader and obey his orders*, що у дослівному перекладі означає: *вони поводилися з ним, як з вожаком (лідером), і корилися його наказам*. Для того, щоб англомовний читач зрозумів, про що йдеться, національно забарвлений фразеологізм, який існує лише в українській мові, був відтворений описовим способом, чим повністю розкривав його зміст і суть. У цьому ж тексті у реченні *Хлопчисько дуже здав* – фразеологізм *дуже здав* у англомовному варіанті відтворений наявним у англійській мові *to get the worst of it – опинитися в найгіршому становищі*, що у тексті подається як *the boy has got worse*. Фразеологічна одиниця *робити вибір* у складі речення *Не дай Боже, доведеться робити вибір* відтворена англійською *to be faced with a choice*, що введена у контекст таким чином: *Got forbit, but we may faced with choice*, що можна перекласти і як *Не дай Боже, доведеться опинитися перед вибором*.

У англомовному тексті переклад речення, що містить фразеологізм *І медики опиняються у складному становищі* звучить як: *The medical personal is faced with a dilemma*, що можна відтворити як: *І медики опинилися перед дилемою*. Порівнюючи англійські відповідники українських фразеологізмів у двох останніх реченнях, бачимо, що вони одні і ті ж. У першому випадку – це: *to be faced with a choice*, а у другому – *to be faced a dilemma*. В українському контексті це відповідно *робити вибір* і *опинитися в скрутному становищі*. Описані приклади свідчать про певну універсальність окремих фразеологізмів англійської мови і ще раз доводять нам багатогранність і розмаїття, багатство мовних ресурсів фондів української мови.

Про те, що редакційні колективи англомовних газет в Україні орієнтуються і на україномовного, і на англомовного читача, свідчить приклад зі статті у тижневику англійською мовою газети «Day» від 7 квітня 1998 року. Розповідаючи про сенатора Р. Гора як успішного

політика, автор вдається до використання поняття «щасливий» за посередництвом ужитку відповідної ФО: *American saying is more attributable to him, «born with a silver spoon in his mouth», or, as Ukrainians, say «born with a shirt on»*. Тобто вжитий яскраво конотований англійський фразеологізм, що у дослівному перекладі означає: *народитися зі срібною ложкою у роті*, використаний паралельно з українським «народитися у сорочці». На означення поняття «дармувати» використано експресивний зворот *плювати у стелю*, в англійській мові це звучить як *keep one's hands in pockets (тримати руки у кишенях)*.

Висновки. Між мовною особистістю і національним характером є глибинний зв'язок. Тісне поєднання мови й етносу, мови і національної ментальності особливо важливе у аспекті відображення національного самоусвідомлення кожного народу. Найбільш промовистими та своєрідними засобами відтворення національно-культурних особливостей мовної системи є фразеологізми.

Фразеологізми кожної мови – це ключ до особливостей національної психології. Спосіб життя, манера поведінки, мода – все це прийняті в контексті цієї культури модуси, у яких суб'єкт коннотує свій соціальний та національний статус, смаки, своє ставлення до цінностей культури. Ідіоматичне словосполучення у цьому контексті не описує річ чи явище, а пропонує їх інтерпретацію. Ідіому можна віднести до феномена культури.

Вперше зв'язок мови й етносу обгрунтував у своїх наукових працях В. фон Гумбольдт. Він стверджував, що з розвитком мови національні відмінності переходять у більш світлу ділянку духу. Самі ж мови набувають настільки визначений характер, що за ними стає легше впізнати характер нації, ніж за її звичаями та вчинками. О. Потебня розширив теорію В. Гумбольдта і подав її в етнографічному контексті. Він зазначав, що мова є засіб не висловлювати готову думку, а створювати її, що він не відображення світогляду, що склався, а складова його діяльності. Теоретичні основи етнолінгвістичного вивчення фразеології, погляд на фразеологізми під кутом етнолінгвістичного їх дослідження здійснили Є. Верещагін, В.Костомаров, І. Подюков, М. Толстой, В. Телія, В. Мокієнко, Т. Дрідзе. На основі українського фразеологічного матеріалу свої дослідження здійснювали В. Ужченко, Л. Авксентьєв, В. Русанівський, С. Телія, А. Івченко, Н. Ляшенко, А. Смерчко, Л. Скрипник та інші.

У процесі переселення та еміграції українців до США та Канади на першому етапі постала проблема в оволодінні англійською мовою, на другому – проблема збереження та повнокровного функціонування української мови у чужомовному середовищі. Одним із найбільш складних етапів в оволодінні іноземним мовленням є те, що об'єктивний зміст думки позбавлений однозначного зв'язку з мовною формою

вислову. Якщо тотожний зміст у рідній мові позначається одними, а в іноземній мові – іншими знаками, або ще гірше – стосується різних мовних категорій, то мовні зразки однієї мови неминуче вступають у протиріччя і конкуренцію з наново засвоюваними зразками іноземної мови [13, с. 60]. Правильне орієнтування на засвоєння та розуміння мови розпочинається з розуміння процесу відображення того чи іншого явища об'єктивної реальності. Жодне слово однієї мови не повідомляє про предмет те ж саме, що і слово, що позначає той самий предмет у іншій мові. Зміст формальних структур мови, її власне мовне значення І. Гальперін називає «мовною свідомістю» [13, с. 48]. Поняття «мовна свідомість» на відміну від інших слів і від інших видів суспільної свідомості підкреслює і ту найважливішу обставину, що воно є змістовим утворенням, відображенням не лише речей самих собою, а тих суспільних уявлень про ті речі, які обов'язкові за будь-якого мовленнєвого повідомлення цією мовою [13, с. 71].

Позамовний зміст і формальні структури мови тісно пов'язані з мовною свідомістю і з особливостями її відображення. Мовна свідомість народу формується стихійно для носія мови. Процеси породження мовної свідомості та мовного висловлювання є об'єктом вивчення у психолінгвістиці. Найсучасніший погляд на мову та способи зміни переконань за допомогою психолінгвістичного програмування належить Робертові Ділтсу. Він узагальнив досвід учених-психолінгвістів Н. Хомського, Д. Гріндера, М. Еріксона, А. Кожибські, Дж. Лаборде і сформував власну теорію, яка базується на результатах дослідження того, яким чином уміле використання мови та мовлення дає можливість здійснювати вплив на інших людей. Мова є одним із ключових компонентів, з яких будуємо наші внутрішні моделі світу. Вона здатна здійснювати величезний вплив на те, як ми сприймаємо реальність і реагуємо на неї [14, с. 21].

Поєднання мовних і культурних традицій народу відкриває нам його світогляд. Через світогляд як через призму спостерігаємо формування процесу мислення народу, тільки йому властиве сприйняття навколишнього світу та відображення його у мові. Промовистим свідченням етнічних особливостей кожної мови є її фразеологічні фонди, у яких в історичному зрізі можна віднайти відображення того, як змінювалося ставлення до життя, світосприйняття носіїв мови, їх соціальні цінності та норми. Бо «кожна мова має свій шлях розвитку, на якому позначились історичні події, пережиті її народом, географічні умови, серед яких існує цей народ, кліматичні особливості його території. Усе це створює ті властивості душевного складу народу, його національну психіку, що так виразно відбиваються в його мові» [15, с. 13].

Про етнокод у вживанні мовних сигналів порушують питання вчені, які заклали фундамент прагматично орієнтованого вивчення

мови. Йдеться про Остина (1962), Грайса (1968), Стросона (1959) і головне Сирля (1969). В основу їх досліджень покладено афоризм Вітгенштейна про те, що значення висловлювання є його вживання. Філософи стверджують, що є два способи осягнути значення в мові. Один – на основі власне висловлювання, не беручи до уваги ні контекст, ні мету. Інший зважає на висловлювання у зв'язку з причиною його використання. Воно оцінюється за ефективністю здійснення намірів мовця. Ефективність залежати від здатності мовця використовувати конвенції і правила субкультури, в якій з'являється дане висловлювання. З огляду на це в оцінці ФО та ССФХ газетного походження і їх дієвості варто скористатися досягненнями кількох напрямів сучасної лінгвістики, а саме – психолінгвістики (оскільки мова йде про рецептивну діяльність читача), етнопсихолінгвістики (оскільки у полі нашого зору ФО та ССФХ двох різних національних мов), функціональної лінгвістики (аналіз мовленнєвої діяльності) та сучасної теорії тексту (маємо основний об'єкт сприйняття ФО та ССФХ через текст).

Подекуди усвідомлення себе як представника української етнічної спільноти виникає лише у випадку втрати етнічної Батьківщини, а, отже, природно виникає питання збереження рідної мови у чужомовному середовищі. Тому надзвичайно важливо створити і зберегти престиж володіння і вивчення української мови у США та Канаді. Важливу функцію у цій проблемі виконує українська діаспорна преса, а також та численна українська громада, яка у імміграції все ж творить спільноту.

1. Селиванова Е. Когнитивная ономасиология / Е. Селиванова. – К., 2000. – 248 с.

2. Речевое воздействие. Проблемы прикладной психолингвистики. – М., 1972. – 144 с.

3. Сербенська О. Мова газети і мовотворчість журналіста в аспекті соціально-культурного розвитку суспільства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. філол. наук / О. Сербенська. – К., 1992. – 38 с.

4. Киричук Л. Прагматичні особливості категорії оцінки в реалістичному тексті. (На матеріалі реклами журналу «Time»): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук / Л. Киричук. – К., 1999. – 19 с.

5. Губа П. Преса як джерело вивчення історії національно-демократичної революції в Україні (1917–1920 рр.) / П. Губа. – К., 1999. – № 4. – С. 29–40.

6. Мецлер А. Деякі аспекти функціонально-комунікативного аналізу мови / А. Мецлер, В. Скиба // Мовознавство. – 1988. – № 3. – С. 15–20.

7. Шанский Н. Фразеология современного русского языка / Н. Шанский. – М., 1985. – 160 с.

8. Авксентьєв Л. Сучасна українська мова: Фразеологія / Л. Авксентьєв. – Харків, 1988. – 132 с.

9. Ройзензон Л. Вопросы фразеологии / Л. Ройзензон. – Ташкент, 1965. – 136 с.

10. Селіванова О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики (аналітичний огляд) / О. Селіванова. – К.,1999. – 148 с.
11. Povey. J. Pharasal Verbs and How to Use them. – (Джейн Поуви. Английские фразовые глаголы и их употребления). – М., 1990. – 175с.
12. Потебня А. Полное собрание сочинений. Мысль и язык / А. Потебня. 1926. – Т. 1. – 208 с.
13. Гальперин И. Стилистика английского языка / И. Гальперин. – М., 1981. – 334 с.
14. Дилтс Р. Фокусы языка. Изменение убеждений с помощью НЛИ / Р. Дилтс. – СПб, 2000. – 245 с.
15. Антоненко-Давидович Як ми говоримо / Б. Антоненко-Давидович. – К., 1997. – 335 с.

Сковронская И.Ю. Этнические и психологические особенности двуязычной прессы США и Канады

Раскрываются этнические и психологические аспекты двуязычных изданий США и Канады.

Ключевые слова: *этнические особенности прессы, психологические особенности прессы, двуязычная пресса.*

Skovrons'ka I.Yu. Ethnic and psychological characteristics of bilingual press of the U.S. and Canada

It was found ethnic and psychological aspects of bilingual periodicals of the USA and Canada.

Key words: *media ethnic features, media psychological peculiarities, bilingual press.*

УДК 811.161

А.С. Токарська

ТОЛЕРАНТНІСТЬ КОМУНІКАЦІЇ ЯК ФАКТОР ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Розкриваються особливості безпекового комунікування та соціальної взаємодії з уваги на культуру правосвідомості і засоби правової комунікації з позицій толерантності.

Ключові слова: *ефективність комунікації, зв'язок мислення і мовлення, ефективна трансмісія інформації, оптимізація правової комунікації, семантична система, толерантність комунікації, вибачення.*

Постановка проблеми. У сучасній комунікативістиці об'єктом наукової уваги, на жаль, ще не став такий її визначально праксеологічний аспект, як безпековість. У кожній сфері людської діяльності осно-